

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2016-3-47 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 16-36/615-275
Karar Tarihi : 03.11.2016

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Fevzi ÖZKAN, Adem BİRCAN, Şükran KODALAK

B. RAPORTÖRLER: Recep GÜNDÜZ, Ömer Volkan YAZAR, Cansu TOPAK, Emircan AKSAKAL, Kemal KÜÇÜKKAVRUK

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Resen

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Fındık Sektöründe Faaliyet Gösteren Teşebbüsler

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Fındık alım piyasasında faaliyet gösteren teşebbüslerin anti-rekabetçi uygulamalar içerisinde buldukları iddiasının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmesi
- (2) **F. DOSYA EVRELERİ:** Fındık fiyatlarında yaşanan hareketliliğe dair basında yer alan haberler ve Rekabet Kurumuna intikal eden şikâyetler üzerine Rekabet Kurulunun 08.08.2016 tarihli toplantısında 16-25/431-M sayı ile fındık alım piyasasında faaliyet gösteren teşebbüslerin, rekabeti sınırlayıcı uygulamalarda bulunmak suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u (4054 sayılı Kanun) ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca düzenlenen 26.10.2016 tarih ve 2016-3-47/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **G. İDDİALARIN ÖZETİ:** Kuruma iletilen şikâyetler ve basında yer alan haberlerde¹ özetle;
 - Fındık alım fiyatlarının bazı firmaların spekülâtif davranışları, fındığın üreticiler tarafından tüccara emanet² bırakılması gibi nedenlerle geçen sezon fiyatlarına nazaran düşük seviyelerde gerçekleştiği,
 - Fındık piyasasında belirsizlik olduğu ve üreticilerin kaygılandığı, özellikle küçük üreticilerin fiyatların düşmesi noktasında ciddi mağduriyetler yaşadığıiddiaları yer almaktadır.

¹<http://www.sondakika.com/haber/haber-findik-fiyatindaki-dusus-8819053/>

<http://www.sondakika.com/haber/haber-findik-fiyatlari-dusuk-ureticiler-internetten-8824597/>

<http://www.haberturk.com/ekonomi/ekonomi/haber/1301860-findik-fiyatlari-dusuyor-uretici-endiseli>

<http://www.milliyet.com.tr/findik-fiyatlari-ureticiyi-uzdu-ekonomi-2317031/>

<http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/07/07/canikli-mujdeyi-verdi-findik-fiyati-degisecek>

² Fındık hasadı, Ağustos ayında üreticilerin bahçelerinden mahsulü alması şeklinde gerçekleşmektedir. Önaraştırma döneminde yapılan görüşmelerde üreticilerin büyük kısmının bahçelerinin bulunduğu şehirlerin dışında ikamet ettikleri, mahsul dönemi geldiğinde ürünleri toplayıp, ikamet ettikleri şehirlere döndükleri belirtilmiştir. Toplanan mahsulün kimi üreticiler tarafından hemen satıldığı, kimi üreticilerin ise ilişkili oldukları ve piyasada manav ismiyle tanınan kişilere fındıklarını emaneten teslim ettikleri ifade edilmiştir. Belirtilen sistem, piyasa aktörleri tarafından "emanet sistemi" olarak adlandırılmaktadır.

- (4) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda; konuya ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. Fındık Piyasasına İlişkin Alınmış Geçmiş Kurul Kararları

06.11.2012 tarih ve 12-54/1520-538 sayılı Kurul Kararı

- (5) Karara konu başvurunun konusunu, Oltan Gıda Maddeleri İhracat İthalat ve Ticaret Ltd. Şti. (OLTAN), Coşkuner Fındık Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti., Yavuzlar Fındık Gıda San. ve Tic. Ulus. Taş. Ltd. Şti. ve Çalıkoğlu Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin kendi aralarında anlaşmak suretiyle fındık fiyatını düşük tuttukları, OLTAN'ın adı geçen firmaların en büyüğü olduğu ve fiyat birlikteliğinde lider olduğu iddiaları oluşturmaktadır. Bahse konu kararda;

- Dünya fındık üretiminin ortalama %75'inin Türkiye'de gerçekleştirildiği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (BAKANLIK) Çiftçi Kayıt Sistemine göre bu üretimin 38 ilde yapıldığı,
- Türkiye'de üretilen fındığın %15-20 kadarının iç piyasada tüketildiği, %80-85'inin ise ihraç edildiği,
- 2006 yılına kadar fındık alım görevinin Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (FİSKOBİRLİK) tarafından yerine getirildiği, 2006 yılında ise Toprak Mahsulleri Ofisi'nin (TMO) fındık alımı ile görevlendirildiği ve 2009 yılına kadar fındık alımını sürdürdüğü,
- TMO'nun piyasaları düzenlemek amacıyla stoklarında bulunan kabuklu fındıkları; arz fazlası olduğu dönemlerde yağ imalatına vererek yağ ve küspe olarak değerlendirdiği, arz açığı olduğu dönemlerde ise satış suretiyle piyasa ihtiyacını karşıladığı,
- 2012 yılında rekolte beklentisinin yüksek olması nedeniyle fındık ihtiyacının öncelikle üreticiden karşılanmasına imkân vermek için 02.07.2012 tarihi itibarıyla TMO tarafından piyasaya fındık satışına son verildiği,
- Teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde teşebbüslerin fındık alım fiyatı konusunda bir anlaşmaya vardıkları yahut fındık alım fiyatını birlikte belirlediklerine dair herhangi bir belgeye ulaşılmamış olmakla birlikte, teşebbüslerin fındık alım fiyatlarının incelenerek teşebbüslerin pazardaki davranışlarının benzer ya da farklı olup olmadığına bakıldığı, pazarda en büyük ihracatçı konumunda bulunan OLTAN'ın alım fiyatlarının belirleyici olduğu ve diğer teşebbüslerin OLTAN'ın fiyat hareketlerini takip ettiği,
- İhracat ağırlıklı faaliyet gösteren teşebbüslerin maliyet yapılarının birbirine benzedikleri, tarımsal bir emtia olması yönüyle uluslararası piyasalarda fiyatı belirlenen fındığın ana alıcısı konumundaki yabancı alıcıların, söz konusu uluslararası fiyatlar üzerinden fındık talep ettiği ve bu durumun üreticilerin kar marjları üzerinde doğrudan etkili olduğu ve teşebbüslerin fiyatları arasındaki küçük farklılıkların önem arz ettiği,
- Fındığın homojen bir ürün olduğu ve bu nedenle fiyat artırımlarının ve fiyatlarının benzer nitelikte olmasının doğal olduğu

belirtilerek soruşturma açılmasına gerek olmadığına hükmedilmiştir.

08.01.2015 tarih ve 15-02/8-6 sayılı Kurul Kararı

- (6) İlgili kararda, OLTAN, Oltan Fındık İşletmeleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti, Oltan Fındık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti, Oltan Boyer Sas ve Oltan Grout Ltd.'nin sermayesinin ve oy hakkının %100'ünün Ferrero International S.A. (FERRERO) tarafından devralınması işlemine izin talep edilmiştir. FERRERO şekerleme ve diğer şekerli ürünlerin üretim ve satış alanında faaliyet gösteren gıda ürünleri imalatçısıdır. *Nutella, Kinder Bueno* gibi ürünlerinin imalatında fındık kullanmaktadır.
- (7) Kararda dünya kabuksuz fındık üretiminin yaklaşık %70'inin Türkiye'de gerçekleşmesinin ve Türkiye'deki rekolte hacminden ötürü dünya fiyatlarının Türkiye'deki fındık fiyatlarından etkilenmesinin Türkiye'nin pazar özelliklerini geri kalan ülkelere farklılaştıran önemli bir unsur olduğu belirtilmiştir. Bahse konu işlem sonucunda, FERRERO'nun fındık alımında maruz kaldığı risklerin azalacağı, fındığı doğrudan kırıcı ve manavlardan alarak kendisi ile çiftçiler arasındaki aracı sayısının azalacağı, Türkiye'de fındık üretimi alanında diğer ülkelere göre düşük olan verimliliğin artacağı şeklindeki etkinlikler değerlendirilerek işleme izin verilmesine karar verilmiştir.

23.03.2016 tarih ve 16-11/172-77 sayılı Kurul Kararı

- (8) Bahsekonu karar fındık fiyatlarında yaşanan hareketliliğe dair Kuruma gelen başvurular ve basında yer alan haberler üzerine 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespitine yönelik olarak resen yapılan önaraştırma sonucunda alınmıştır. Kararda,
- Tarım ürünleri için beklenen üretim miktarının ilgili ürünün sezonda oluşacak fiyatına ilişkin genel bir bilgi verdiği, her hasat dönemi öncesinde zincirin farklı seviyesindeki oyuncular tarafından fındığın tahmini rekolte miktarına ilişkin fındık fiyatlarını etkileme amacıyla birbirinden farklı açıklamaların yapıldığı,
 - Fındık fiyatlarının önaraştırmanın açıldığı dönemde 2014 sezonuna göre düşük gerçekleştiği, bunda 2014 yılındaki don olayı neticesinde fındık ürününde yaşanan rekolte kaybı sonucu arzda yaşanan kısıtın fiyatları yükselttiği ve söz konusu farklılaşmanın doğal bir süreç olduğu,
 - Fındık piyasasında faaliyet gösteren teşebbüslerin alım fiyatlarının incelendiği ve teşebbüslerin fındık alım fiyatlarını düşük tuttıklarına dair herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanmadığı,
 - Fındık fiyatlarında yaşanan hareketliliğin 4054 sayılı Kanun'un ihlali niteliğindeki bir eylemden meydana geldiğine yönelik ciddi ve yeterli düzeyde somut bulgunun olmadığı

belirtilerek soruşturma açılmamasına karar verilmiştir.

I.1.2. İlgili Ürün Pazarı

- (9) "İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz"da (Kılavuz), belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarların ilgili ürün pazarını oluşturduğu belirtilmektedir. Bir ürünün diğer bir ürünle aynı pazarda yer alabilmesi için bu ürünlerin tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları açısından benzer olmaları ve birbirleriyle ikame edilmeleri gerekmektedir.
- (10) Önaraştırma kapsamında değerlendirilen şikâyetlerin temelini kabuklu fındık alımı gerçekleştiren teşebbüslerin bu pazardaki eylemleri oluşturmaktadır. Önaraştırmanın konusu ve Kurul'un konuya ilişkin geçmiş kararları doğrultusunda ilgili ürün pazarı "*kabuklu fındık alım pazarı*" olarak tespit edilmiştir.

I.1.3. İlgili Coğrafi Pazar

- (11) İncelemede elde edilen bilgiler doğrultusunda, ilgili coğrafi pazar, karar konusu eylemler açısından ilgili ürün pazarında ülkenin herhangi bir bölgesindeki rekabet koşullarının diğer bölgelerden farklılık göstermemesi, bir başka deyişle rekabet koşullarının ülkenin tamamında homojen bir yapı sergilemesi nedeniyle “Türkiye” olarak belirlenmiştir.

I.2. Yerinde İnceleme, Görüşme ve Bilgi Talepleri ile Temin Edilen Bilgi ve Belgeler

I.2.1. Yerinde İncelemeler

- (12) Öneri kapsamında Şenocak Gıda Fındık Entegre Turizm Nakliye İnşaat Ltd. Şti. (ŞENOCAK GIDA), Poyraz&Poyraz Fındık Entegre San. ve Tic. A.Ş. (POYRAZ&POYRAZ), Yavuzkan Hazel Gıda San. Tic. Ltd. Şti. (YAVUZKAN), Özgün Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (ÖZGÜN), Noor Fındık San. Tic. Ltd. Şti. ve Sabırlar Fındık İhracat Ltd. Şti. (NOOR), Gürsoy Tarımsal Ürünler Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. (GÜRSOY), Oltan Gıda Maddeleri İhracat İthalat ve Ticaret A.Ş. (OLTAN), Yavuz Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.’de (YAVUZ GIDA) yerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir³.
- (13) Yapılan incelemeler sonucunda, fındık alım piyasasında faaliyet gösteren söz konusu teşebbüslerin fiyat birlikteliği, alım miktarının kısıtlanması gibi rekabet karşıtı uygulamalar içerisinde buldukları yönünde bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır.

I.2.1.1. GÜRSOY

- (14) GÜRSOY’da yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelerde yer alan, öneri konusu ile ilgili görülen hususlara aşağıda yer verilmiştir.
- (15) (.....)’dan (.....)’e 27.11.2011 tarihinde 04:09’da gönderilen e-postada “*Aralık ve Ocak aylarına fındık sattığımızda mutlaka bu gün malı alıp stokluyoruz... Ayrıca bu sene rekoltenin az olmasından dolayı ileri aylara mutlaka sıkışma olacak ve fiyatlar yükselecek özellikle kış aylarında sorun yaşayacağımız kanaatindeyiz.*”
- (16) (.....)’dan (.....)’e 02.09.2016 tarihinde 03:37’de gönderilen e-postada “*...Dış alıcılar hala fiyatları çok yüksek bulduğundan beklemeyi tercih ediyorlar fakat son güne gelmiş acil ihtiyaç sahipleri ufakta olsa mal alımı yapıyorlar.*”
- (17) (.....)’dan (.....)’ye 02.09.2016 tarihinde 01:21’de gönderilen e-postada “*...yalnız fiyatınız rakiplere göre yüksek kalıyor.*”

³ Özgün Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Noor Fındık San. Tic. Ltd. Şti. ve Sabırlar Fındık İhracat Ltd. Şti.’nde (SABIRLAR) yapılan incelemeler sonucunda söz konusu teşebbüslerin sadece iç fındık alımı yaptıkları, kabuklu fındık alımlarının ise bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- (18) (.....)'dan (.....)'e 21.09.2016 tarihinde 18:59'da gönderilen e-posta ve ekinde yer alan "Piyasa Raporu" adlı dosyada:

"Her ne kadar borsa fiyatları (.....) TL olarak görünüyorsa da üretici (.....) TL'ye alan manav kesimini tercih ediyor ve manav da (.....) TL arasında fabrikalara mal satabiliyor... (.....) direkt olarak piyasada alıcı görünmemekle birlikte (.....) el altından günlük piyasaya uymak zorunda kaldı Ağustos ayı içinde (.....) TL fiyat deklere etmişlerdi ancak yürümediğini görünce Batı Karadeniz'in 2015 mahsulünü emanete aldı ve şimdi eski yeni (.....) TL'den bunları satın almak zorunda kaldılar. Kısaca Türkiye'deki fiyat artış hızını kesme adına eski yeni emanet fındık toparlayarak Eylül-Aralık arası ihtiyacını kapatmış durumda ancak bu malları (.....) TL'den değil bugün (.....) TL'den almak zorunda kalıyor. Bu arada yoğun şekilde İtalya'dan mal satın almaya gayret ediyor. (.....) dışındaki büyük sanayici alıcılar zaman zaman (.....) gibi ufak miktarlarda piyasaya baskı yapmadan Ekim ve Kasım ihtiyaçlarını gün piyasasından kapatmaya başladılar ancak piyasayı alevlendirmemek adına yavaş hareket ediyorlar özellikle kurların yüksek olduğu günleri takip ederek (.....) daha ucuza işi kapatmaya çalışıyorlar...Bu arada rekolte konusunda da belirsizlik sürüyor. İhracatçıların bir kısmı hala (.....) ton rekolteye inanırken bizler gibi üreticiye daha yakın çalışanların görüşleri biraz değişti... Kısaca bizim su anki rekolte tahminimiz (.....) tondur."

"Yeni mahsul ile ilgili geçen haftaki ihracat tablosu ektedir. Göreceğiniz gibi ihracat çok yavaş gidiyor gerçi geçen 3 haftanın 1 haftası bayram tatili idi ve ihracat yapılmadı ancak 2 hafta dikkate alındığında bile ihracat geçen yılki rakamların çok altında kalıyor. Ay başından bu tarafa fındık fiyatları (.....) TL bandında aşağı yukarı inip çıkıyor. (.....) TL ve altına inme eğiliminde mal geliş yavaşlıyor (.....) TL nin üstünde ise mal geliş artıyor. Bilindiği gibi Ağustos ayı içinde fiyatlar (.....) TL bandına kadar çıkarak zirve yapmıştı ancak Eylül ayı içinde ihracatın ve iç talebin zayıf olmasından dolayı zirve fiyatlar korunamadı ve su anda (.....) TL bandında devam ediyor. Her ne kadar borsa fiyatları (.....) TL olarak görünüyorsa da üretici (.....) TL ye alan manav kesimini tercih ediyor ve manav da (.....) TL arasında fabrikalara mal satabiliyor...Büyük alıcılar özellikle Ferrero direkt olarak piyasada alıcı görünmemekle birlikte Oltan el altından günlük piyasaya uymak zorunda kaldı Ağustos ayı içinde (.....) TL fiyat deklere etmişlerdi ancak yürümediğini görünce Batı Karadeniz'in 2015 mahsulünü emanete aldı ve şimdi eski yeni (.....) TL'den bunları satın almak zorunda kaldılar. Tek avantajları eski Akçakoca fındıkları 2016 mahsul fındıklardan daha kaliteli ve daha az çürüklü dolayısı ile en azından eski fındığı toparlayarak kalite açısından sıkıntısı olmadı. Kısaca Türkiye'deki fiyat artış hızını kesme adına eski yeni emanet fındık toparlayarak Eylül-Aralık arası ihtiyacını kapatmış durumda ancak bu malları (.....) TL'den değil bugün (.....) TL'den almak zorunda kalıyor. Bu arada yoğun şekilde İtalya'dan mal satın almaya gayret ediyor fakat İtalyan mallarında da bu sezon çok böcek hasan-Urulu tane (cimicato i mevcut ancak toleranlarını artırarak bu malları almaya çalışıyor. Gürcü rekoltesi geçen yılın 50% si gibi az ve son derece kalitesiz yaklaşık 5-8% arasında çürük olduğundan satmada zorlanıyorlar."

ifadeleri bulunmaktadır.

(19) Teşebbüste yapılan yerinde incelemede bulunan diğer belgelerde ise:

“Bölgemizde fındık rekoltesinin az oluşu nedeni ile psikolojik olarak ister istemez piyasayı etkiliyor ve bugün baktığımızda (.....) TL'lik bir fiyatının (.....) TL'ye kadar kısa zamanda yükselmesi tamamen bu psikolojiden kaynaklanıyor. Tabi bu artışın muhatabı olacak olan dış alıcılar henüz bu fiyatlara uymamaktadır. Uyup uymayacağını da ileriki haftalarda daha net göreceğiz. Ama yukarda söylediğim gibi rekoltenin az olması insanları bir beklenti içerisine soktuğundan dolayı fındığın piyasaya arzını yavaşlatmaktadır. Su anda sadece iç piyasa da fındığın her gün fiyatının arttığını görüyoruz ama dediğim gibi bunun maalesef bugün karşılığında dış alıcılara bu fiyatlara henüz mal satamıyoruz. Bu da sunu göstermektedir ya Avrupalı alıcılar bu fiyatlara uyacaklar ya da fiyatlar ileriki haftalarda durulacaktır. Bu durum bunu göstermektedir.”

“Ziraat odası senelerden beri hep aynı şeyleri soyluyor, fındığın emanete getirilmemesi ve üretici tarafından saklanılmasını söylüyor ki bunda da haklılık payı vardır ama aynı ziraat odasının bir gerçeği daha görmesi gerekiyor. fındığını kendi imkanları ile köyde bekletecek olan çiftçilerin yas ortalamaları 65 yaşından hatta 70 yaşından aşağıda olmadığını görüyoruz bu insanlar bu fındıklar ziraat odası ne kadar söylese de aşağı getirmek zorunda emanete vermek zorundalar çünkü köylerde bunları bekletme ve saklama imkânı yoktur ama çözüm isteniyorsa onun adresi de resmi depoların hayatiyete geçmesidir. Ben olsam ziraat odalarının yerinde ilk önce bu depoları kurdurturum ondan sonrada üreticiye niçin devletin depoları varken serbest piyasaya fındığımızı götürüyorsunuz diye dorarı Dolayısı ile emaret fındığın hikayesinin son bulabilmesi için ziraat odalarının da onculuk yaparak bu depoların kurulması için öncülük yapmasıdır.”

ifadeleri yer almaktadır.

I.2.1.2. OLTAN

(20) OLTAN'da yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelerde yer alan, önaraştırma konusu ile ilgili görülen hususlara aşağıda yer verilmiştir.

(21) (.....)'den (.....)'a 10.08.2016 tarihinde 11:24'te gönderilen e-postada *“At the moment no one is paying more than us. Also yesterday i had meeting with 6 big manavs in Akcakoca and their comments are;*

- *(.....) TL price is good and also better than their expectation*
- *However hazelnuts are not coming from farmers. Their expectation is that farmers will wait to sell end of this month which means before the " back to school" and Bayram. Of course market always expects the price to go up*
- *After (.....) TL now some long positioned suppliers are suffering due to their lower price long agreements.”*

Çeviri: “Şu an kimse bizden daha fazla ödemiyor. Dün Akçakoca'daki 6 büyük manavla buluştum ve onların yorumları;

- *(.....) TL iyi bir fiyat, hatta beklentilerinden daha iyi*
- *Buna rağmen fındık çiftçiden gelmiyor. Manavların beklentisi çiftçilerin satmak için bu ayın sonuna kadar bekleyeceği yönünde, bu da okul sezonunun başlamasından ve bayramdan önce olacağı anlamına geliyor. Elbette piyasa her zaman fiyatların yükselmesini bekler.*

- (.....) TL'den sonra şimdi bazı uzun vadeli satıcılar uzun dönem düşük fiyatlı anlaşmalardan dolayı zarar görüyor.”

- (.....)'ndan (.....)'a 21.08.2016 tarihinde 14:22'de gönderilen e-posta ve ekinde:

“Manavlar ile yapmış. olduğum istişarelerde, manav güruhunun (.....)-TL -(.....)-TL arası bu mala sahip çıkacağı, stok yapacağı, (.....) ayına kadar spekülasyona devam edeceği yönünde.

Ama (.....)-TL- (.....)-TL aralığında bir fiyat ile Pazar hareket ederse, bunların büyük bir bölümü bu düşüncelerinden vazgeçerler...Yeni sezon için üreticiler, (.....)-^(.....). aralığında %(.....) oranında fındığını satar. Altında oluşacak rakamlarda zorlanır. Gelmez mi gelir. Gelen yeter mi, onu bilemem.

Fakat gördüğüm şu, moral motivasyon olarak üretici şu anda 1 adım önde”

“...bu yıl üretimden kaynaklanan bir sıkıntı olduğu kesin. Ayrıca ve bence de en önemli sıkıntıların başında, kalite sorunu. Bu durum çok anormal. Ve büyük bir dert. Gürcistan da randıman %36. Böcek yeniği hat safhada. Zaten külenme olan ocaklarda 3 lü çotanakların 1 tanesi boş, bir tanesi direk çürük. Diğer bir tanesi de muhtemel böcek yeniği var.... Manavlar ile yapmış olduğum istişarelerde, manav güruhunun (.....) TL - (.....) TL arası bu mala sahip çıkacağı, stok yapacağı, 2017 Şubat-Mart ayına kadar spekülasyona devam edeceği yönünde.”

(22) (.....)'dan (.....)'ya 21.08.2016 tarihinde 09:58'de gönderilen e-postada: “Really farmers strengt completely changed... They are really not poor anymore. And well organized. We cannot coordinate ourselves and they can act as one body in hudredthousands...I know, we will never be able to buy at (.....), the reason of keeping it there, to see where it will settle. As you know today if we say, (.....), market will be (.....). We will have to see, what to do when the flow starts. (.....) would be even cheaper than Georgia.”

Çeviri: “Çiftçinin gücü tamamen değişti. Artık fakir değiller. Ve iyi organize olmuş durumdalar. Biz kendi aramızda koordine olamıyoruz ama onların yüzbinlercesi tek vücut hareket edebiliyorlar... Biliyorum hiçbir zaman (.....)'den alamayacağız, o seviyede tutmamızın sebebi nerede dengeleneceğini görmek. Senin de bildiğin gibi bugün biz (.....) desek piyasa (.....) olacak. Akış başladığında ne yapmamız gerektiğini görmek zorundayız. (.....), Gürcistan'dan daha ucuz bile olabilir.”

(23) (.....)'dan (.....)'ya 26.08.2016 tarihinde 22:19'da gönderilen e-postada:

“But knowing Turkish farmers, supplies may stop at (.....) (if not (.....) will be the lowest). This would never be the case without (.....) purchases. Since it hit (.....), now even (.....) may sound too low, but if the highest was 13, than, after turning, down to (.....) would easily work. And starting from (.....) ((.....)) After busjding some stock, we would be much stronger.”

Çeviri: “Fakat Türk çiftçileri düşündüğünde, tedarik (.....)'te durabilir. (Durmazsa (.....) en düşük seviye olacaktır). (.....) alımı olmadan kesinlikle böyle bir durum söz konusu olmayacaktır. Fiyat (.....)'e çıktığı için, şimdi (.....) bile düşük gelebilir, fakat en yüksek (.....) olsaydı, o zaman (.....)'ye düşürmek kolayca işe yarayabilirdi. (.....)'den ((.....)) başlayarak biraz da stok yapınca çok daha güçlü olacağız.”

- (24) (.....)'dan (.....)'ya 17.09.2016 tarihinde 07:17'de gönderilen e-postada "Hazelnut promotion group Black-sea wanted a meeting with me on (.....). (...I do not know what the reason is, but may very well be also something to do with CZ). But I will bring to the table the subject of this season's disease. (in fact, it is not only this season, but this season reached to the peak and suddenly jumped to akcakoca)"

Çeviri: "Karadeniz fındık tanıtım grubu (.....) benimle (.....)'ta görüşmek istiyor. (...Nedenini bilmiyorum ama büyük ihtimalle CZ ile ilgili bir şey). Fakat ben bu sezonun hastalığı konusunu masaya yatıracağım. (aslında, sadece bu sezonun değil, bu sezon zirveye ulaştı ve birden Akçakoca'ya sıçradı.)"

- (25) (.....)'dan (.....)'a 17.09.2016 tarihinde 16:18'de gönderilen e-postada:

"Ya I noticed.

Are really all the 450.000 farmers so rich not to sell their hazelnuts?

If they are we should build a scenario of 0 offer then. Is not a paradox, I am serious.

Actually, I will build it.

I really don't believe this. Not 10096. I believe in manipulation and speculation.

Also by our suppliers.

On this the normal instruments of trading are not enough.

We cannot go door to door. But manavs can. And they are not doing.

I am afraid that in this condition the only answer is what (.....) is proposing and our owner going to accept: less hazelnuts, less hazelnuts in tk."

Çeviri: "Evet fark ettim.

450.000 çiftçi fındıklarını satmayacak kadar zengin mi gerçekten?

Eğer öyleyse 0 teklif üzerine bir senaryo kuralım. Bu bir paradoks değil, ciddiğim.

Aslında ben kuracağım.

Ben buna gerçekten inanmıyorum. 10096 değil. Manipülasyon ve spekülasyona inanıyorum.

Bizim tedarikçilerimiz de.

Bunda ticaretin normal enstrümanları yeterli değil.

Biz kapı kapı dolaşamayız. Manavlar yapabilir. Ama yapmıyorlar.

Korkarım bu durumda tek cevap (.....)'nun teklifi ve bizim şirket sahiplerinin kabulü: Az fındık TK'da az fındık."

ifadelerine yer verilmiştir.

I.2.1.3. YAVUZ GIDA

- (26) YAVUZ GIDA'da yapılan yerinde incelemede (.....) adlı çalışanın bilgisayarında, eski çalışan (.....) tarafından şirket yöneticisine gönderilen ve bir telefon görüşmesine ilişkin olduğu düşünülen ses kaydı içeren e-postaya rastlanmıştır. (.....) ile OLTAN çalışanı (.....) arasında geçen konuşmanın kişilerin rekolte tahminleri etrafında şekillendiği görülmüştür.

I.2.2. Görüşmeler

- (27) Dosya kapsamındaki iddialar çerçevesinde Altınordu Ziraat Odası, Trabzon Ticaret Borsası ve Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği yetkilileri ve firma temsilcileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

I.2.2.1. Altınordu Ziraat Odası

(28) Önaraştırma kapsamında 28.09.2016 tarihinde Altınordu Ziraat Odası Başkanı Uğur CÖRÜT ile görüşme gerçekleştirilmiş ve görüşme neticesinde sonradan cevaplandırılmak üzere sorular bırakılmıştır. Söz konusu görüşmede;

- Fındık üretiminde yapısal sorunlar olarak dikkat çeken alavere satış ve emanet sistemi gibi uygulamaların üreticilerin mağdur edilmesine yol açtığı,
- Fındık piyasalarında serbest piyasa mekanizmaları ile açıklanması mümkün olmayan suni fiyat hareketlerinin de yaşandığı ve bu durumun fındık üreticilerini olumsuz etkilediği

ifade edilmiştir.

I.2.2.2. Trabzon Ticaret Borsası

(29) Trabzon Ticaret Borsası Genel Sekreteri Şükrü ERÜZ ile 28.09.2016 tarihinde fındık alım piyasasına ilişkin yapılan görüşmede Şükrü ERÜZ tarafından;

- Türkiye genelinde fındık alımında etkin firmalar olduğu, bu firmaların dünyada üretim ve fiyat araştırması yaptığı; Azerbaycan, İtalya, İspanya gibi ülkelerden alım yapıp kalanını Türkiye'den temin ettiği; ABD ve İtalya ve İspanya gibi AB ülkeleri hariç diğer ülkelerde fiyatların Türkiye'den daha makul olabildiği, fiyatın yüksek oluşunun Türkiye'nin ikinci alternatif olarak nitelendirilmesine yol açtığı,
- Türkiye'deki fiyatların yüksek ya da düşük olmasından ziyade sürdürülebilir olmasının önemli olduğu ve fiyatın alternatif ülkeleri özendirmemesi gerektiği,
- Firmaların alımlarını yıl içerisinde yayabildiği, bu durumda fiyatların arz-talebe göre değişim gösterebileceği, firmaların stoklama kapasiteleri, stoklama davranışları ve çiftçinin ürünü pazara getirme yoğunluğunun fiyatları etkileyebileceği,
- Borsa olarak önceki zamanlarda fındık fiyatlarını açıkladıkları, ancak açıklanan fiyatların farklı işletmelerin günlük fiyatları şeklinde olduğu, vatandaşın farklı fiyatlar olduğuna dair şikâyetler gelince fiyat açıklama uygulamasından vazgeçildiği, hâlihazırda teşebbüslerin yaptıkları işlemlerin borsaya bildirildiği, borsanın da yapılan işlemlere ait en yüksek en düşük ve ortalama fiyatı aylık bültenlerinde açıkladığı, söz konusu bültende hangi teşebbüsün işlem yaptığının yer almadığı,
- Fındık üretimi ve fiyatlandırmasındaki sorunlardan birinin de verimlilik olduğu, mevcut durumda ülkemizde bir dönümden ortalama 80 kg fındık üretildiği, ABD'de bir dönümden 300-350 kg ve AB ülkelerinde 150-200 kg arasında üretim gerçekleştiği

ifade edilmiştir.

I.2.2.3. Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği

(30) Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği Genel Sekreteri İdris ÇEVİK ile önaraştırma konusu ile ilgili olarak 28.09.2016 tarihinde görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmede İdris ÇEVİK tarafından;

- Ülkemizde fiyatlandırma konusundaki sorunun fındık özelinde değil, tarımla ilgili olduğu; üreticiden zincirin son aşamasına gelene kadar fiyatların ciddi düzeylere ulaştığı,
- Geçmiş yıllarda çeşitli kurumlar tarafından reelte açıklamasının yapıldığı, söz konusu açıklamaların birbirinden farklı olduğu,
- Fiyatları regüle edecek FİSKOBİRLİK benzeri bir kurumun ihdas edilmesinde fayda olduğu, üreticiden toptancıya kadarki süreçte kayıtdışılık olabildiği, ancak ihracat ayağında bütün sürecin kayıt altında olduğu, kayıtdışı işlemlerin fiyatı olumsuz etkilediği,
- Fındık fiyatlarında fındık üreticilerinin daha etkin olabileceği, fakat üreticilerin genel olarak başka şehirlerde ikamet ettiği ve bu nedenle bir an önce ellerindeki malları satıp ikamet ettiği şehirlere dönmek istedikleri göz önüne alındığında fındıkları düşük fiyattan bir an önce ellerinden çıkarma yönünde davranış sergiledikleri,
- Fındık üreticilerinin ancak %20'sinin sadece fındıkla ilgilendiği, geriye kalanının fındık üreticiliği ile diğer faaliyetleri birlikte yürüttüğü, bu durumun da organize olamamalarına, dağıntık yapıda bulunmalarına yol açtığı, fındıkta üretici ayağının bu sebeplerle zincirin diğer seviyeleri kadar belirleyici konumda bulunmadığı,
- Fındıkta maliyeti belirleyen en büyük kalemin işçilik olduğu,
- Fındıkta fiyat oluşumunda ihracatçıların ürün satın aldığı toptancıların da etkili olduğu, fındık fiyatı oluşumunda fındığın ihracatçıya ulaşımı sürecine kadar olan aşamalarda fiyatlarda aracı kesimlerce müdahalenin söz konusu olabileceği

ifade edilmiştir.

I.2.3. Bilgi Talepleri

I.2.3.1. OLTAN

(31) Kurum kayıtlarına 06.10.2016 tarih ve 5864 sayı ile giren cevabi yazıda OLTAN tarafından;

- Reelte beklentisinin, fındık fiyatları üzerindeki en önemli faktör olduğu, reeltenin düşük olacağına açıklanması durumunda, fiyatların da yükseleceğinin beklendiği, OLTAN'ın esasen BAKANLIK'ın açıkladığı rakamları dikkate aldığı,
- Fındık üretiminde yaşanan dalgalanmanın esasen hava koşullarında meydana gelen değişikliklerle ilgili olduğu, örneğin öngörülmeleyen bir don olayı neticesinde beklenen mahsulün %70 veya %80'inin zarar görüp yok olduğu,
- Fındık fiyatlarını doğrudan etkileyen unsurun reelte olduğu, reeltenin fazla olduğu yıllarda arz fazlası olduğundan fiyatların da düşmesinin beklendiği, küresel fındık pazarında herhangi bir engel olmadığından, doğru bileşimdeki miktar, kalite, fiyat ve teklife göre talebin sezon içinde fındık üretimi yapan bir ülkeden diğerine kayabileceği, eğer talep bir başka ülkeye kayarsa fiyatın düşeceği,
- Fındığın üreticiden alım fiyatı ile nihai tüketiciye satım fiyatı arasında oluşan fiyat farkının lokasyon, paketleme ve marka adı gibi sebeplere dayandığı,

16-36/615-275

- Fındığın uygun şartlarda uzun süre depolanabildiği, depolama maliyetinin genel olarak oldukça düşük olduğu, fındık alım pazarında faaliyet gösterebilmek için belirli bir depolama kapasitesinin şart olduğu, fakat OLTAN'ın, depolama kapasitesinin, bu sektörde faaliyet gösterenler için bir engel olduğunun düşünülmediği ve hatta üreticinin fındığı riske girmesin diye depolama hizmeti de verildiği

ifade edilmiştir.

I.2.3.2. GÜR SOY

(32) Kurum kayıtlarına 05.10.2016 tarih ve 5853 sayı ile giren cevabi yazıda GÜR SOY tarafından;

- Rekolte açıklamalarının piyasadaki oyuncular üzerinde psikolojik bir etki yarattığı ancak son 10-15 yıl içinde açıklanan resmi rekolte miktarıyla uyuşmaması nedeniyle etkisinin sınırlı kaldığı, kurumlar arası rekolte tahminlerinin farklı çıkmasının metodoloji farkından kaynaklandığı, firma olarak BAKANLIK'ın tahminlerine o yılın özelliğine göre %5 ila %10 ilave ederek veya düşerek gerçekleştirecek rakamları tahmin ettikleri,
- Üretim miktarındaki dalgalanmaların en önemli sebeplerinin; iklim koşullarındaki değişimler, kırsaldan kentlere yaşanan göç neticesinde bahçelere gerektiği gibi bakılmaması, bahçelerin aşırı derecede yaşlanması nedeniyle verimliliğinin düşmesi ve bazı hastalıklara karşı fındık bahçelerinin direncinin azalması olduğu,
- Fındık alım fiyatını etkileyen faktörlerin, yurtdışı ve yurtiçi talep durumu, Türkiye ve diğer üretici ülkelerdeki rekolte miktarı, döviz kurları, büyük alıcıların ihtiyaç/tüketim miktarları ve alım politikaları olduğu

ifade edilmiştir.

I.2.3.3. YAVUZ GIDA

(33) Kurum kayıtlarına 06.10.2016 tarih ve 5879 sayı ile giren cevabi yazıda YAVUZ GIDA tarafından;

- Rekolte tahminlerinin fiyat üzerinde çok etkisinin olmadığı ancak gerçekleşen rekolte miktarının fiyat üzerinde etkisinin bulunduğu,
- Rekolteyi etkileyen en önemli hususun don olayı olduğu ayrıca fındık bahçelerinin çok yaşlı olması, son 3 senedir ağaçlarda görülen küf olayı ve bahçelerin bakımsızlığı rekoltenin dalgalanmasında diğer önemli hususlar olduğu,
- Fındığın üreticiden alınıp nihai tüketiciye kadar geçen süreç içinde fiyatların arz-talep dengesi içinde maliyetlerin eklenerek oluştuğu, gıda sektöründe en düşük kar marjıyla çalışan sektörün fındık sektörü olduğu

ifade edilmiştir.

I.2.3.4. POYRAZ&POYRAZ

- (34) Kurum kayıtlarına 10.10.2016 tarih ve 5943 sayı ile giren cevabi yazıda POYRAZ&POYRAZ tarafından;
- Üretici ve satıcının rekolte açıklamalarına göre pozisyon aldığı dolayısıyla rekolte açıklamalarının doğru şekilde tespitinin çok önemli olduğu,
 - Üretim miktarındaki dalgalanmaların en önemli sebeplerinin bahçelerin bakımsızlığı ve hava koşulları olduğu,
 - Fındık alım fiyatını etkileyen en önemli faktörlerin kalite, arz ve talep olduğu ifade edilmiştir.

I.2.3.5. ŞENOCAK GIDA

- (35) Kurum kayıtlarına 10.10.2016 tarih ve 5942 sayı ile giren cevabi yazıda ŞENOCAK GIDA tarafından;
- Üretim miktarındaki dalgalanmalara iklim koşullarının, ağaçlardaki mantar ve küf hastalığının etki ettiği,
 - Rekoltenin ve stok miktarının fiyatlar üzerinde önemli etkisi olduğu,
 - Büyük çikolata ve bisküvi üreticilerinin rekolte ve stok miktarlarını kendi yöntemleriyle tespit ettikleri, bunun sonucunda ürün alım politikalarını belirleyip hangi fiyattan ne kadar stok yapacaklarına karar verdikleri,
 - En yakın rekolte tahmininin Fındık Tanıtım Grubu (FTG) komitesi tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

I.2.3.6. Koray Ticaret

- (36) Kurum kayıtlarına 14.10.2016 tarih ve 6065 sayı ile giren cevabi yazıda Koray Ticaret sahibi Yüksel GÖL tarafından;
- Orta Karadeniz'de arazi şartları zorluğundan ötürü fındık toplamanın güç olduğu, bu nedenle fındığın üretim maliyetinin yüksek olduğu,
 - İhracatçı firmaların alivre satışla fındığı yurtdışına yüksek fiyatla sattığı, üreticinin fındığı pazara indirdikten sonra fiyatları aşağı çektiği,
 - Borsa fiyatı ile piyasa fiyatı arasında fark olduğu ifade edilmiştir.

I.2.3.7. Giresun Ziraat Odası

- (37) Kurum kayıtlarına 10.10.2016 tarih ve 5923 sayı ile giren cevabi yazıda Giresun Ziraat Odası Başkanı Nurittin KARAN tarafından;
- Fındık üretimi yapan üreticilerin birçoğunun gurbetçi olması veya yeterli depolama alanının bulunmamasından dolayı ürettiği ürünü fındıkçı olarak adlandıran manavlara sattığı veya emanete bıraktığı,
 - Üreticinin emanete bıraktığı fındık karşılığında müstahsil makbuzu kesilmesi veya emanet protokolü düzenlenmesi gerekirken herhangi bir belge almadığı,
 - Fındık manavlarının kesmiş olduğu müstahsil makbuzlarının da büyük çoğunluğunun gerçeği yansıtmadığı,
 - Şubat ayından itibaren görülmeye başlayan karanfillerin rekolte tespiti için ilk bulgular olduğu, fındık bahçelerinde karanfiller çıkmaya başlayınca sanayici ve ihracatçıların sözde sahada rekolte çalışması yaptıklarını beyan ederek bir önceki sezondan kalan fındığı düşük fiyattan almak ve bir sonraki sezonun fındık fiyatını dizayn etmek için rekolteyi sürekli yüksek açıkladıkları,
 - Son 20 yıl içerisinde 400 olan ihracatçı sayısının 35'e, 3000 civarında olan manav sayısının ise 1000 seviyelerine düştüğü, piyasada arz-talep dengesinin bozulduğu ve haklı bir rekabet ortamının kalmadığı,
 - Sanayici ve ihracatçının hasat öncesi yabancı alıcılara alivre (önceden satış) denilen yöntemle satış yaptıkları, örneğin 10 TL'den alivre satış yapan sanayicinin fiyatlar 15 TL olunca piyasadaki fındığı çekmediği, deposundaki veya çalışmış oldukları manavların depolarındaki fındığı üreticilerden izinsiz kullanarak piyasanın talebini karşıladığı
- ifade edilmiştir.

I.2.3.8. Altınordu Ziraat Odası

- (38) Kurum kayıtlarına 24.10.2016 tarih ve 6208 sayı ile giren cevabi yazıda Altınordu Ziraat Odası Başkanı Uğur CÖRÜT tarafından;
- 2014 yılında meydana gelen don olayı sonucu çok ciddi bir ürün kaybının olduğu 550.000 ton rekolte beklenirken 381.000 ton rekoltenin gerçekleştiği, bunun sonucunda fiyatların 7 TL'den 20 TL'lere kadar yükseldiği,
 - 2015-2016 döneminde fiyatlarda çok fazla iniş-çıkış yaşandığı,
 - Ordu'da fındık ihracatı yapan firma yetkililerinin Anemon otelde bir toplantı yaptıkları, ardından İstanbul'da yat turu düzenleyerek toplantı yaptıkları akabinde ise fındık fiyatlarının bir anda düşüşe geçtiği,
 - Fındık ihracatının tek kişi tarafından yapılma yoluna gidildiği, bir tekelleşmenin söz konusu olduğu,
 - Borsa tabelalarında yazan fiyatlar ile serbest piyasada gerçekleşen fiyatlar arasında büyük farkların olduğu dolayısıyla açıklanması mümkün olmayan suni fiyat hareketlerinin bulunduğu,
 - Ordu Ticaret Borsası Eski Meclis Başkanı Salih GÜNEY'in; "*Asıl amaç üreticiye ucuz fındık sattırmak*" şeklinde bir açıklama yaptığı, ardından Ordu Ticaret Borsası Meclis Başkanlığı görevinden istifa ettiği veya istifa ettirildiği,

- Firmaların üreticinin elindeki fındığı daha ucuza alabilmek için eski-yeni fındık ayrımı getirdikleri, bu yolla bir önceki sezondan kalan fındığa daha düşük fiyat verdikleri

ifade edilmiştir.

I.2.3.9. Karadeniz İhracatçı Birlikleri

- (39) Kurum kayıtlarına 13.10.2016 tarih ve 6026 sayı ile giren cevabi yazıda Karadeniz İhracatçı Birlikleri tarafından;

- Fındık üretim miktarı iklim koşulları ve fındık bahçelerinin fiziki koşullarına (yaşlı bahçe, gübreleme, ilaçlama, çeşit dağılımı) bağlı olarak yıldan yıla değişkenlik gösterdiği,
- 2009/15202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2009 yılından bu yana fındık fiyatlarının tamamen serbest piyasa koşullarında arz ve talebe göre şekillendiği, fiyat dalgalanmalarının temel nedenini ise rekolte miktarına bağlı olarak arz ve talepteki değişiklikler ve döviz kurundaki gelişmeler oluşturduğu

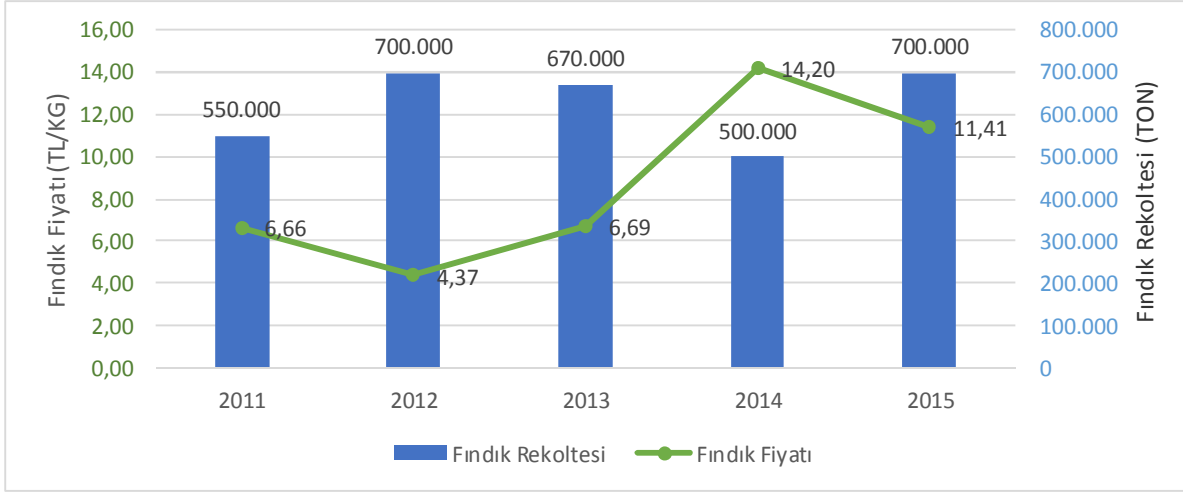
ifade edilmiştir.

I.3. Değerlendirme

- (40) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ilk fıkrasında "*belirli bir mal ve hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri*" Kanun'a aykırı olarak nitelendirilmektedir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise "*uyumlu eylem karinesi*" düzenlenerek, "*Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.*" denilmektedir.
- (41) Önaraştırma döneminde yapılan yerinde incelemelerde, fındık alıcısı konumundaki teşebbüslerin kabuklu fındık alımlarında rekabeti kısıtladıklarına yönelik herhangi bir bilgi, belge ya da bulguya ulaşılamamıştır. Aksine, teşebbüslerde yapılan yerinde incelemelerde teşebbüslerin fındık fiyatını öngörebilmek adına başta rekolte tahminleri olmak üzere, manav ve diğer sağlayıcıların fiyat beklentilerini, yurtiçi ve yurtdışı fındık taleplerini analiz ettiklerini ve alımlarını bunlara göre planladıklarını gösteren çok sayıda belgeye ulaşılmıştır. Bu çerçevede kabuklu fındık alım pazarında fındık alıcısı konumundaki teşebbüslerin arasında 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında açık bir anlaşmaya ilişkin herhangi bir bilgi, belge ya da bulguya ulaşılamamıştır. Bununla birlikte, pazarın oligopson, ürünün homojen yapıda olması gibi yapısal pazar özellikleri dikkate alınarak konunun açıklığa kavuşturulmasını teminen piyasadaki fiyat ile arz, talep değişimlerinin "uyumlu eylem karinesi" bakımından analiz edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

- (42) Tüm tarımsal ürünlerde olduğu gibi fındık üretiminde de, normal piyasa işleyişinde, fiyatı belirleyen en önemli unsurun rekolte olması beklenmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, fındık piyasasında rekabetin ihlal edilmediği pazarlarda olduğu gibi, fındık rekoltesi ile fındık fiyatı arasında bir ters orantı olduğu görülmektedir. Fındık rekoltesi ve fiyat ilişkisi aşağıdaki grafikte sunulmaktadır. Bu anlamda fındık fiyatında bir önceki yıla göre yaşanacak değişim, fındık rekoltesinin bir fonksiyonu olup, fındık pazarı rekabetin ihlal edildiği pazarlar ile benzerlik göstermemektedir. Giresun Ticaret Borsasının gerçekleşen hazır müstahsil satış raporları baz alınarak hesaplanan ortalama fiyatlar ile rekolte arasındaki ilişki aşağıdaki grafikte sunulmaktadır.

Grafik 1: Fındık Rekoltesi İle Fiyat Arasındaki İlişki

- (43) Türkiye fındık üretiminin yaklaşık %80'i ihraç edilmekte olup, fındık fiyatının artıp artmayacağı fındık rekoltesi ile orantılı iken bu artış veya azalışın ne nispette olacağını ise, üretimin yaklaşık %80'i ihraç edildiğinden, başta yurtdışı talep olmak üzere farklı etmenler belirlemektedir. Yerinde incelemelerde elde edilen çok sayıda belgede, zaman zaman yüksek yurtiçi fiyatların ihracatçı teşebbüsler üzerinde yurtdışı alıcıların alternatif ülke ve ürünlere yönelebileceği gerekçesiyle endişe kaynağı olduğu gözlemlenmektedir.
- (44) Yerinde incelemelerde elde edilen belgelerin işaret ettiği bir başka husus, zaman zaman ziraat odalarının yönlendirmesi ile fiyatın yükseleceği beklentisine giren üreticilerin mal arzını yavaşlatmalarının alıcılar üzerinde etki doğurmasıdır. Böyle zamanlarda üretici fiyat beklentisinin pazardaki fındık fiyatı üzerindeki etkisi alıcıların gücünden daha yüksek olmaktadır.
- (45) Öte yandan fındık piyasasında çok sayıda oyuncu olmasına karşın, OLTAN 2015 yılında gerçekleştirdiği yaklaşık 73.000 tonluk ihracat rakamı ile pazarda en önemli ihracatçı ve alıcı konumundadır. Kurul'un 08.01.2015 tarih ve 15-02/8-6 sayılı kararı ile global anlamda en büyük fındık tüketicisi FERRARO tarafından devralınan OLTAN, oligopson piyasalarla benzer şekilde yüksek miktarda alım kapasitesi nedeniyle piyasada fiyat belirleyici konumdadır. Bununla birlikte yerinde incelemelerde elde edilen belgeler OLTAN'ın da zaman zaman piyasa fiyatlarına etki etmekte güçlük çektiğini göstermektedir.

16-36/615-275

- (46) Aşağıdaki tablo ve grafikte OLTAN başta olmak üzere Doğu Karadeniz bölgesindeki önemli fındık ihracatçılarının 2015-2016 döneminde aylık ortalama kabuklu fındık alım fiyatlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Fındık İhracatçılarının Aylık Ortalama Fındık Alım Fiyatları (TL/Kg)

	OLTAN	GÜRSOY GIDA	POYRAZ GIDA	YAVUZ GIDA
Ocak 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık 2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim 2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüslerden Gelen Bilgiler

Grafik 2: Teşebbüslerin Fındık Alım Fiyatları (TL/Kg)

(.....TİCARİ SIR.....)

Kaynak: Teşebbüslerden Gelen Bilgiler

- (47) Yukarıda yer verilen tablo ve grafikten görüldüğü üzere, söz konusu dört teşebbüsün fiyatları birbirine yakın olmakla birlikte zaman zaman aralarında kilo başına 1 TL'ye yakın fark oluşmaktadır. Esasen fındık, 300-400 bin küçük üretici tarafından üretilen ve 1.000'den fazla manav tarafından toptancılığı yapılan ve görece homojen nitelik arz eden bir tarım ürünü olduğundan, fiyat hareketlerinin benzer nitelikte olması beklenen bir durumdur.
- (48) Ayrıca 06.11.2012 tarih ve 12-54/1520-538 sayılı Kurul kararında da belirtildiği üzere, ihracat ağırlıklı faaliyet gösteren teşebbüslerin maliyet yapıları birbirlerine benzemekte, tarımsal bir emtia olması yönüyle uluslararası piyasalarda fiyatı belirlenen fındığın ana alıcısı konumundaki yabancı alıcılar uluslararası fiyatlar üzerinden fındık talep etmekte ve bu durum üreticilerin kar marjları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Bu nedenle teşebbüslerin fiyatları arasındaki küçük farklılıklar önem arz etmektedir. Kaldı ki, küçük marjlarla birbirinden farklılaşan bu fiyatlar fındık üretim maliyetleri ile karşılaştırıldığında bu maliyetlerin her halükarda üstünde kalmaktadır.

- (49) Bu özellikler itibarıyla, doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşma ve işbirliğine ilişkin bir bilgi ve bulguya ulaşılamayan fındık piyasasında, fiyat hareketlerinin ve arz ve talep yapısının rekabetin ihlal edildiği piyasa yapıları ile benzeşmediği kanaatine varılmıştır.
- (50) Yukarıda yer verilen açıklama ve değerlendirmeler ışığında, fındık alım pazarında faaliyet gösteren teşebbüsler arasında 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal eder nitelikte bir anlaşma bulgusuna ulaşılamadığı, fiyat hareketleri itibarıyla, söz konusu teşebbüsler arasında uyumlu eylem tespitinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

J. SONUÇ

- (51) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmamasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.